

---

priopćenja

Stjepan Schmidt

PETNAEST GODINA EKUMENIZMA

(Prigodom 15.-obljetnice proglašenja koncilskog dekreta »Unitatis redintegratio«, 21. 11. 1964. — 21. 11. 1979.)

Kad se govori o ekumenizmu, često se misli jedino na doticaje s drugim Crkvama i crkvenim zajednicama. Dekret o ekumenizmu predviđa, naprotiv, osim tih doticaja i ekumenski rad u Katoličkoj crkvi. Koncilski dekret o ekumenizmu jasno tvrdi da se briga za uspostavljanje punoga jedinstva tiče sveukupne Crkve, »kako vjernika tako i pastira« (br. 5). Kušajući obuhvatiti razvoj ekumenizma u posljednjih petnaest godina, govorit ćemo:

- o odnosima prema Istočnim crkvama. Tu ćemo nešto natuknuti i o odnosima prema starokatolicima
- o dijalogu s Crkvama i crkvenim zajednicama koje potječu od reformacije
- o dijalogu s Ekumenskim vijećem Crkava
- o ekumenskom radu u Katoličkoj crkvi.

I. Odnosi s Istočnim crkvama

Najprije dvije primjedbe: Posebno obilježje dijaloga na ovom području jest u tome da se on vodi na nivou Crkava. Dok se, naime, dijalog s Crkvama i crkvenim zajednicama koje potječu od reformacije u ovoj

fazi vodi naročito na nivou stručnjaka i teologa — a tek će kasnije on doseći nivo vodstva Crkava — s Istočnim se crkvama već od početka vodi dijalog na razini crkvenog vodstva. To ima svoj duboki razlog: s tim Crkvama mi dijelimo čitavu sakramentalnu stvarnost, sve sakramente, uključivši crkveno služenje i episkopat.

Govoreći o Istočnim crkvama, moramo razlikovati dvije velike skupine. U prvu spadaju Istočne crkve, koje nisu primile kristološko naučavanje Kalcedonskog koncila (451.) pa su se zato odcijepile od preostalog kršćanstva (stoga ih češće nazivaju »pretkalcedonskim« ili »nekalcedonskim« crkvama). U drugu skupinu spada četrnaest autokefalnih ili autonomnih Pravoslavnih crkava bizantske tradicije.

1. *Dijalog sa starodrevnim Istočnim crkvama.* Ovamo spadaju: Apostolska armenska crkva, Sirska pravoslavna crkva, Koptska pravoslavna crkva i Etiopska pravoslavna crkva.

Budući da se dijalog vodi prije svega preko crkvenoga vodstva, to se on naročito manifestirao u međusobnim posjetima. Nakon Koncila svi su poglavari tih Crkava, izuzevši jedino etiopsku, učinili službeni posjet Svetom Ocu. Ti su posjeti onda bili vraćeni službenim posjetom kardinala Predsjednika Tajništva za jedinstvo kršćana. Takvo se međusobno posjećivanje nastavilo i kasnije te je donijelo znatnu obostranu korist. Po toj izmjeni posjeta znatno je poraslo međusobno razumijevanje, razvila se pomalo diskusija i o doktrinalnim problemima i o konkretnim poteškoćama što eventualno s Katoličkom crkvom postoje na lokalnom planu. Tom se prilikom također nastojalo promicati svakovrsnu suradnju, pa i u lokalnim situacijama.

Na području nauke vjere ti su posjeti urodili veoma vrijednim plodom: uspjelo se razjasniti razlike koje su bile uzrok razdora V. stoljeća u pogledu nauke o Utjelovljenoj Riječi. Pokazalo se, naime, da razlog zašto te Crkve nisu primile naučavanje Kalcedonskog koncila leži prije svega u terminologiji upotrijebljenoj na Koncilu. Te Crkve razumijevaju sporne pojmove »osoba« i »narav« drukčije nego ih je razumio Koncil. Zato su oni krivo razumjeli koncilsko naučavanje. Drugim riječima, oni su imali ispravnu nauku o Utjelovljenoj Riječi, ali su je izražavali drugom terminologijom negoli Koncil. Posljedica takvog raščišćavanja bila je da su prigodom posjeta koptskoga patrijarha Šenude III. u Rimu (svibanj 1973.) Pavao VI. i Patrijarh potpisali zajedničku ispovijest vjere, u koju je uključena i nauka o Utjelovljenoj Riječi, samo što ta nauka nije bila izražena spornim pojmovima »osobe« i »naravi«, nego ekvivalentnim izrazima Trećega nicejskoga koncila.

Što se tiče ostalih razlika, koje su se među nama nagomilale tokom 15 stoljeća odijeljenoga života, rad se nastavlja. Taj je posebno živ u odnosima s Koptskom pravoslavnom crkvom: tu rade jedna internacio-

nalna i jedna lokalna komisija. Ova druga naročito se bavi problemima koji nastaju s lokalnom sjedinjenom Koptskom crkvom.

Na području povijesti crkvene nauke pokazali su se vrlo korisnima neslužbeni sastanci što ih organizira bečka fundacija »Pro Oriente«. Premda se ne radi o službenim razgovorima, ipak kod njih sudjeluje i Sekretarijat za jedinstvo.

2. *Odnosi s Pravoslavnim crkvama bizantske tradicije.* I tu je izmjena posjeta bila od temeljne važnosti. Stvari su krenule naprijed osobito nakon poznatoga sastanka Pavla VI. i patrijarha Atenagore I. u Jeruzalemu (siječanj 1964.).

Tako su i te Crkve već u Trećoj svepravoslavnoj konferenciji na Rodosu (jesen 1964.) postavile pitanje da li treba da ponude u ime čitavoga pravoslavlja teološki dijalog Katoličkoj crkvi. No budući da su u to vrijeme odnosi s Katoličkom crkvom bili još na početku, Konferencija je odlučila da svaka pojedina Pravoslavna crkva razvija prema Katoličkoj crkvi ono što je patrijarh Atenagora zvao »dijalog ljubavi«. Tim će se najbolje pripremiti i budući teološki dijalog.

Što se tiče toga »dijaloga ljubavi«, spomenut ćemo samo najznačajnije činjenice: posjet Pavla VI. Ekumenskom patrijarhatu (srpanj 1967.) i uzvrat toga posjeta od strane patrijarha Atenagore (listopad 1967.). Slijedio je onda niz posjeta na nižem nivou. God. 1978. obje su strane odlučile da od sada ta izmjena posjeta bude svake godine i za blagdan zaštitnika obiju Crkava: za blagdan Svetoga Petra i Pavla posjet Rimu, za blagdan svetog Andrije, zaštitnika carigradske Crkve, posjet Carigradu.

Posebno živa bila je izmjena posjeta i teološko-pastoralni dijalog s *Ruskom pravoslavnom Crkvom*. Dijalog — koji treba brižno razlikovati od teološkog dijaloga s čitavim pravoslavljem — počeo je 1967. i do sada su bila u svemu 4 sastanka. Sastanci traju više-manje tjedan dana i održavaju se naizmjenice u Rusiji i izvan nje.

Godine 1975. pravoslavne Crkve došle su do uvjerenja da su prilike dozrele, pa su se dogovorile da Ekumenski patrijarhat u ime svih pravoslavnih Crkava ponudi Katoličkoj crkvi teološki dijalog. Ponuda je bila priopćena za vrijeme svečanog bogoslužja u Sikstinskoj kapeli. Kako je poznato, na kraju toga bogoslužja Pavao VI. je učinio onu veliku proročku gestu: kleknuo je i poljubio noge kalcedonskom metropoliti Melitonu, šefu delegacije Ekumenskog patrijarhata, u znak da shvaća primat jednostavno kao ponizno služenje. Nakon te odluke obje su strane stvorile priprema komisije kojih je zadaća bila da utvrde teme i metodu razgovora. Nakon što su obje komisije svršile svoj posao, sastali su se njihovi predstavnici da usporede obostrane rezultate pripravnoga rada. Na taj način stvoren je zajednički program, prešlo se na stvaranje komisije koja će biti odgovorna za dijalog. Posjet Svetoga Oca Ivana Pavla

II. ekumenskom Patrijarhu (studeni 1979.) donio nam je svečanu zajedničku izjavu o započinjanju dijaloga i objavljivanje sastava komisije.

* * *

Ovdje ćemo još nešto kratko natuknuti o dijalogu s nekim *Starokatoličkim crkvama*, članicama Utrechtske unije. Razlog zašto ih uklapamo upravo ovdje leži u tome što i taj dijalog nosi isto obilježje kao dijalog s Istočnim crkvama, tj. s tim Crkvama dijelimo čitavu sakramentalnu stvarnost. Zato se dijalog razvija na nivou Crkava. Prvi doticaji i razgovori počeli su 1966. Prilično brzo prešli su na nivo nekih biskupskih konferencija i tu su još i sada u toku.

II. *Dijalog s crkvenim zajednicama koje potječu od reformacije*

S tim crkvenim zajednicama postoje različiti dijalozi i na nacionalnom planu, npr. u Sjedinjenim Američkim Državama. No Katolička crkva nužno je morala tražiti dijalog koji bar u neku ruku odgovara njezinoj univerzalnoj naravi. Tako je došlo do dijaloga sa »Svjetskim konfesionalnim obiteljima«, kao što su npr. Anglikanska zajednica, Svjetski luteranski savez itd. U prikazu tih dijaloga slijedit ćemo kronološki red. Što se tiče *metode*, može se posve općenito reći da se redovito počelo s nekim pripravnim dijalogom, kojemu je bila zadaća da ustanovi teme i metodu razgovora.

1. *Dijalog sa Svjetskim luteranskim savezom*. Nakon pripravnih koraka počeo je 1967. teološki dijalog o općoj temi: Evanđelje i Crkva. Rezultati petgodišnjih razgovora izloženi su u zaključnom dokumentu koji je po mjestu zadnjega sastanka dobio ime »Izvještaj iz Malte«. Izvještaj svjedoči o znatnom zbliženju u pogledu nauke o opravdanju po vjeri i što se tiče odnosa Svetoga pisma i Tradicije. Opaža se i neka otvorenost za »služenje jedinstvu«, što je specifična funkcija papinskoga primata.

S druge strane, izvještaj otvoreno priznaje da zbog pomanjkanja vremena komisija nije mogla dublje obraditi dvije temeljne teme: Euharistiju i Služenje u Crkvi. Zato je nova komisija, koja je započela radom 1973., odlučila da se posveti naročito ovim dvjema temama. Tako je ona na početku 1978. svršila i odobrila opširni zajednički *dokument o presvetoj Euharistiji*. Prvi dio toga dokumenta (a to su njegove tri petine) nosi naslov »Zajedničko svjedočenje«. Prikazuje ono što o Euharistiji mogu zajedno posvjedočiti oba partnera. Drugi dio nosi naslov »Zajednički zadaci« i obrađuje, naravno, još postojeće razlike, koje treba pokušati raz-

jasniti zajedničkim trudom. No, osim toga, u tom se dijelu postavlja pitanje: Što moramo poduzeti da bi ono što smo u prvom dijelu zajednički posvjedočili, na obje strane prešlo u crkveni život?

Već od 1977. komisija radi na zajedničkom dokumentu o drugoj temi: »Služenje u Crkvi s posebnim obzirom na episkopat«. Postoji opravdana nada da bi taj dokument mogao biti završen i odobren na slijedećoj sjednici komisije, početkom 1980.

2. *Dijalog s Anglikanskom zajednicom* počeo je nakon službenoga posjeta što ga je u ime čitave Anglikanske zajednice nadbiskup Canterburyja dr. Michael Ramsey 1966. učinio Svetom Ocu. Nakon prvih pripravnih radova, zajednička anglikansko-katolička komisija složila se s time da se sve međusobne razlike mogu svesti na tri teme: Euharistija, služenje u Crkvi, autoritet u Crkvi.

Obrađujući jednu točku za drugom, komisija je 1971. objavila dokument o Euharistiji, kojim je prikazala »supstancijalni sporazum« postignut što se tiče te točke.

Dvije godine kasnije slijedio je dokument »Služenje u Crkvi i redenje«, koji sadržava slične rezultate kao i dokument o Euharistiji. Konačno, u proljeće 1977. dolazi dokument o najtežoj od svih tema: »Autoritet u Crkvi«. Komisija smatra da je tu postigla »značajne konvergenije koje mogu imati dalekosežne posljedice«.

Posebno je vrijedan spomena prijedlog komisije što se tiče upotrebe tih dokumenata: crkveno vodstvo obiju strana zamoljeno je da prosudi da li dokumenti predstavljaju tako ozbiljan rad koji je zaslužio da bude objavljen, da se tako svima, a napose teolozima, dadne prilika da te dokumente prouče i ispituju i da o njima dadu svoj sud. Plan je komisije, naime, taj da kod obrade sve tri teme opet preispita pojedine dokumente u svjetlu sudova i kritika koje je primila. To preispitivanje sada je u toku i predviđa se da će biti završeno za dvije godine. Nakon toga će komisija službeno predati dokumente crkvenom vodstvu obiju strana.

Spomenimo da je u međuvremenu u travnju 1977. nadbiskup Canterburyja dr. Donald Coggan učinio u ime Anglikanske zajednice novi posjet Svetom Ocu. U zajedničkoj deklaraciji, koju su tom prilikom potpisali Sveti Otac i dr. Coggan, najprije se uzima u promatranje razvoj međusobnih odnosa od posjeta dra Michaela Ramseya. Što se tiče budućnosti, deklaracija traži da se energično nastavi teološki rad i da se pojača međusobna suradnja, da bi se tako ostvarilo zajedničko svjedočenje, napose na području evangelizacije.

3. *Dijalog sa Svjetskim vijećem metodista* počeo je 1967. U prvom ciklusu (1967—1972.) obrađivane su slijedeće teme: kršćani u današnjem

svijetu, duhovnost, obitelj, Euharistija, služenje u Crkvi. U drugom ciklusu (1972—1975.) zajednička se komisija djelomice vratila na iste teme. No što se tiče Euharistije i služenja u Crkvi, preispitala je — naravno sa stajališta metodista — i spomenute anglikansko-katoličke dokumente o istim temama. Sada su u toku razgovori o Duhu Svetome, promatrajući ga u sebi i u ulozi koju on ima u Crkvi.

4. *Dijalog sa Svjetskim savezom reformiranih Crkava* (kalvinci, prezbiterijanci, kongregacionalisti) počeo je tek 1970. Tema: Kristova prisutnost u Crkvi i u svijetu. Opširni zaključni izvještaj poslan je na proučavanje i crkvama članicama Saveza i katoličkim biskupskim konferencijama. Može se reći da se u tom dijalogu radilo tek o tome da se nekako općenito izvidi situacija i stav obiju Crkava u pogledu bitnih tema reformacije 16. stoljeća. Ustanovilo se da postoje znatne konvergencije što se tiče Kristove prisutnosti u svijetu i što se tiče presvete Euharistije. Izvještaj mnogo manje zadovoljava u pogledu služenja i autoriteta u Crkvi.

5. *Dijalog o temi »Teologija braka i problemi mješovitih brakova«*. Ta je tema bila obrađena, s jedne strane, u razgovorima s Anglikanskom zajednicom, a s druge strane, u razgovoru s luterancima i kalvincima. Spomenut ćemo jedino rezultate koji se odnose na teologiju braka.

Na pitanje da li je ženidba sakrament, odgovaramo zajedno s anglikancima pozitivno, dok luteranci i kalvinci to niječu (među ostalim i iz terminoloških razloga). No, s druge strane, i luteranci i kalvinci tvrde da Krist bračnim drugovima sigurno obećaje posebnu milost za njihov stalež. U toj su tvrdnji sadržani bar neki elementi o sakramentalnom značaju ženidbe.

Naprotiv, veoma je različit položaj što se tiče nerazrješivosti braka: svi ti partneri, doduše, tvrde da se brak načelno sklapa za čitav život, no to po njihovu sudu ne znači da je brak u svakom slučaju nerazrješiv. Kad se jedan brak potpuno »slomio«, oni dopuštaju novi brak.

6. *Dijalog s pentekostalcima* (1972—1976.). Radi se o svojevrsnom dijalogu, ukoliko naši partneri ne predstavljaju neke Crkve ili crkvene zajednice, nego su to posebno ugledni predstavnici nekatoličkoga pentekostalnoga gibanja. Dijalog se razlikuje i po temama. On se ne bavi klasičnim temama drugih dijaloga. Naši su partneri, na primjer, od početka isključili ekleziologiju, crkvene strukture i slično. Kao polazna točka uzeto je njihovo specijalno iskustvo i zato je bila izabrana tema: Uloga Duha Svetoga u životu kršćanina. Uza sve to dijalog je bio važan i plodan. Godine 1977. započet je drugi ciklus i izgleda da će u njemu biti dotaknuti i ekleziološki problemi.

* * *

Prikaz dijaloga s crkvenim zajednicama koje potječu od reformacije možemo zaključiti s dvije primjedbe:

1. Treba priznati da je u dijalozima bilo hrabrosti da se pogleda u oči onim pravim problemima, da su bili postignuti i znatni rezultati, no uza sve to teški i duboki problemi još čekaju na rješenje.

2. Čeka nas, osim toga, problem studija i asimilacije rezultata dijaloga od strane Crkava i crkvenih zajednica. Tu se nalazimo tek na početku. Naravno da proces asimilacije traži aplikaciju specijalne pastoralne pedagogije i velik oprez da se ne bi stvorile smutnje i postupalo lakoumno, jer takvi načini škode ne samo dušama nego i samome ekumenizmu. Imajući u vidu te i druge razloge, jasno je da proces asimilacije ne može ići istom brzinom kao dijalozi. Treba tu mnogo strpljivosti. No, s druge strane, te poteškoće ne smiju biti izlika da se izbjegava taj veliki zadatak, koji se tiče teologa, formacije budućih svećenika i pastoralnoga rada uopće.

III. Odnosi s Ekumenskim vijećem Crkava

Do sada smo govorili o bilateralnim dijalozima. Sada pristupamo novom tipu dijaloga, tipu multilateralnog dijaloga. To je područje veoma široko i složeno pa ćemo se morati ograničiti na najbitnije. Spomenimo najprije da je Ekumensko vijeće Crkava bilo prvo ekumensko tijelo koje nam je 1965. predložilo stvaranje Mješovite radne grupe, koja bi ispitala situaciju, odredila program i metodu dijaloga. Kasnije je struktura grupe bila modificirana i ona je dobila zadatak da vodi, potiče i koordinira čitavu međusobnu suradnju između Ekumenskog vijeća i Katoličke crkve. Tako se pod njezinim vodstvom odvio dijalog o temi »Značajke Crkve: 'katolička i apostolska' (Crkva)«. Na isti je način bio pripremljen studijski dokument »Zajedničko svjedočenje i krivi prozelitizam«. Ovih zadnjih godina grupa radi na dva projekta: s jedne strane na temi »Što traži jedinstvo«, a s druge strane ona pripremlja *novi* studijski dokument o temi »Zajedničko svjedočenje«.

Već od 1968. katolički teolozi rade kao punopravni članovi u komisiji Ekumenskog vijeća »Vjera i crkveni ustav«. U početku ih je bilo devet, sada ih ima dvanaest. Oni, doduše, tamo ne predstavljaju Katoličku crkvu nego surađuju samo u vlastito ime, no njihova je suradnja, uza sve to, vrlo važna i bila je primljena s posebnim zadovoljstvom od strane pravoslavnih Crkava i članica Ekumenskog vijeća.

Već dvanaest godina postoji jedan drugi oblik suradnje: komisija SODEPAX (Društvo, Razvoj, Mir), koja je organ za vezu između papinske komisije Iustitia et Pax s odnosnim odsjekom Ekumenskog vijeća.

Osim spomenutih oblika suradnje postoje još suradnja ili bar doticaji na području karitativnog i socijalnog rada, u problemima odgoja i školstva, apostolata laika, misija, te dijaloga s nekršćanima i s onima koji nemaju nikakve vjere.

* * *

Zaključujući prikaz svih naših odnosa prema drugim Crkvama i crkvenim zajednicama, vrijedno je da istaknemo *ekumenske aspekte događaja 1978.*: smrti i izbora dvaju papa. Prigodom gubitka dvaju papa primili smo od svih Crkava s kojima smo u dijalogu — pa i od drugih — ne samo izraze duboke bratske sućuti nego i obećanje da će se moliti za sretan izbor novoga pape. Te su Crkve također u oba slučaja sudjelovale — često s delegacijama vrlo visokoga nivoa — kod svečanoga otvorenja novoga pontifikata. Što znače te činjenice? Sjetimo li se da je za sve te Crkve primat jedna od velikih poteškoća, onda postaje jasno da se tu, naravno, nije radilo o priznanju primata, no s druge strane, sve to nije bio ni puki izraz bratske solidarnosti. U tim događajima treba sigurno vidjeti sve življu svijest o važnosti »služenja jedinstvu«, što je vlastita funkcija primata. U tom mislu ti događaji pokazuju u kolikoj je mjeri ovih godina poraslo stvarno međusobno zbliženje i bude lijepe nade za budućnost.

IV. Briga za ekumenski rad u Katoličkoj crkvi

Na Drugom vatikanskom koncilu Katolička je crkva službeno ušla u ekumensko gibanje. No nije se tu radilo tek o nekoj odluci vrhovnoga vodstva. Kad je Koncil izjavio da se »briga za obnovu jedinstva tiče sveukupne Crkve, kako vjernika tako i pastira« (Dekret o ekumenizmu, br. 5), on je u neku ruku proglasio opću mobilizaciju Katoličke crkve u prilog ekumenizmu. U ovom ćemo odsjeku nastojati prikazati što se zatim učinilo da se ta mobilizacija sve bolje ostvari.

1. Sekretarijat za jedinstvo smatrao je jednom od svojih prvih zadaća da izda direktive koje točnije određuju najvažnije odredbe koncilskog Dekreta o ekumenizmu. Prvi dio toga »Ekumenskog direktorija«, objavljen 1967., govori, među ostalim, o stvaranju ekumenskih komisija, o pitanju zajedničke molitve s odijeljenom braćom, o međusobnom priznavanju svetoga krštenja, o pripuštanju drugih kršćana svetoj pričesti u Katoličkoj crkvi itd. Drugi dio »Direktorija«, objavljen 1970., radi is-

ključivo o ekumenskom radu na akademskom planu i u različitim akademskim institucijama.

Na području teškoga problema »interkomunije« objavljena je 1972. posebna instrukcija o pripuštanju drugih kršćana svetoj pričesti u Katoličkoj crkvi. Već sam naslov instrukcije jasno pokazuje da se ne radi o zajedničkom slavljenju Euharistije nego samo o tome kad i pod kojim uvjetima drugi kršćani mogu biti pripušteni svetoj pričesti u Katoličkoj crkvi.

Sekretarijat je pripremio i objavio još dva dokumenta, kojima je svrha nadasve orijentacija i informacija: 1970. dokument o dijalogu, a 1975. dokument s naslovom »Ekumenska suradnja na regionalnoj, nacionalnoj i lokalnoj razini«. Ovaj drugi dokument prikazuje sve različite mogućnosti zajedničkoga nastupa s odijeljenom braćom, od zajedničke molitve pa do različitih oblika suradnje. Među ostalim, dokument razjašnjuje pitanje sudjelovanja biskupskih konferencija u takozvanim »kršćanskim vijećima« ili »nacionalnim vijećima crkava«. Naravno, u pogledu ekumenskoga rada u različitim zemljama susrećemo vrlo različite situacije. Ipak se može mirno ustvrditi da ni u jednoj zemlji do sada nisu bile iskorištene sve postojeće mogućnosti suradnje.

2. Sekretarijat nastoji promicati ekumenizam i u krilu Rimske kurije. U tu svrhu stvorena je na nivou sekretara svetih Kongregacija specijalna struktura, »Komisija za koordinaciju ekumenskog rada«. Komisija se sastaje na poziv Sekretarijata za jedinstvo tri puta godišnje. Ona služi izmjeni informacija o aktualnim ekumenskim događajima i problemima.

3. Sekretarijat nastoji utjecati na različite načine na ekumenski rad u Katoličkoj crkvi. Jedno od sredstava za to su sastanci delegata ekumenskih komisija čitavoga svijeta. Prvi takav sastanak održan je 1967., drugi 1972., a treći 1979. Ti sastanci pružaju Sekretarijatu mogućnost da se potanko informira o katoličkom ekumenskom radu na različitim stranama svijeta i o problemima s kojima se taj rad mora boriti. Sekretarijat pak sa svoje strane može pružiti delegatima informacije o ekumenskom radu na internacionalnom polju, što pridonosi proširenju njihovih vidika. Sekretarijat nastoji i inače slijediti katolički ekumenski rad po čitavom svijetu. U tu je svrhu čitav katolički svijet bio porazdijeljen — ponajviše prema kriteriju jezika — među redovite suradnike Sekretarijata, tako da svaki od njih slijedi stalni broj zemalja.

S druge strane, Sekretarijat nastoji da redovito informira o ekumenskom zbivanju i u tu svrhu izdaje na francuskom i engleskom svoj *bilten*, koji izlazi četiri puta godišnje, a donosi informacije, dulje izvještaje, dokumentaciju i tako dalje.

4. *Molitveni tjedan za jedinstvo*. Već od 1967. postoji na ovom području uska suradnja s Ekumenskim vijećem Crkava. U tom se okviru izabiru za svaku godinu tema i biblijski tekstovi. Sekretarijat onda šalje taj materijal katoličkim ekumenskim komisijama čitavoga svijeta. Ove ga sa svoje strane redovito izvješćuju o održavanju molitvenoga tjedna. Godine 1972. Sekretarijat je proveo zajedno s Ekumenskim vijećem anketu o provođenju toga molitvenoga tjedna. Anketa je dala ohrabrujući rezultat ukoliko je pokazala da — izuzev neke zapadne zemlje — održavanje toga tjedna napreduje i da se sve više širi.

* * *

U svojoj programatskoj enciklici *Redemptor hominis* Sveti Otac postavlja pitanje: »Jesmo li na putu ekumenizma pošli daleko?« On sam odmah odgovara: »Ne želeći ulaziti u pojedinosti, možemo ustvrditi da smo doista znatno napredovali. A jedna je stvar sigurna: radili smo ustrajno i dosljedno i zajedno s nama za to su se zauzeli i predstavnici drugih Crkava i kršćanskih zajednica — i mi smo im za to zahvalni« (br. 6). Mislim da izvodi ovoga članka dovoljno pokazuju u kolikoj je mjeri opravdana ta tvrdnja Svetoga Oca.